

W A L W E

ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS

wõimalikult igal reedel

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 23

Reedel, 26. mail 1922

2. aastakäik

Sisu: Ülekohus meie õppiwa noorsoo wastu (Järg). — Eesti Punase Risti abi nälgiwale Wenemaale. — Sõjawäe wormiküsimus. — Enam kokkuhoidlikkust. — Jamburg—Kingssepp. — Ametnikkude palgaküsimus. — Mis teewad raudteel piirkondade riigikontrollöörid? — Arsti ja terwishoiu oludest Petserimaal. — Kroonika. — Kirjad toimetusele. — Wormsi saare elanikkude hädakisa. — Mõned iseloomulikud nähtused meie ametiasutuste asjaajamise kohta.

OLEKOHUS MEIE ÕPPIWA NOORSOO WASTU.

(Järg.)

Waatame neid wäiteid lähemalt, mida herra Bauer tehnika ülikooli wastu ette toob. Tähtsamaks wäiteks haridusministril on, et kui Eestis tehnika ülikool awataks, siis walguks wiimase lõpetajad Wenemaale, sest neil oleks täielikud tegewusõigused ja seal laiemad tegewuswõimalused. Lühidalt, kardetakse tehniliste eriteadlaste wäljarändamist.

Kas Tartu ülikooli lõpetanud eriteadlased wälja ei rända, liiategi weel siis, kus neid palju rohkem on ja uusi lõpetajaid iga aasta juure tuleb. Samuti wõib wälja rännata tehnikumi lõpetanu „tegelik inseneer“, ametnik, meister ja tööline. H.-ministeerium loodab tehnika eriteadlasi stipendiaatidest wäljamaal. Ka need wõiwad wälja rännata ja tõenäolik on, et nende wäljarändamise % kõige suurem saab olema, sest neil on palju rohkem juhuseid ja soodsamaid tingimisi wäljamaal elamiseks. Kui silmata haridusministeeriumi stipendiaatide nimekirja, siis leiame sealt isikud, kes juba seni Eesti rahwa peale ükskõikselt ehk ka waenuliselt on waadanud ja kellel kodune keel Saksa ehk Wene keel on. Paljude stipendiaatide wanematel on suuremad ärid ja ettewõtted, nii et nad omal kulul oleks wõinud kõrgemat haridust omada, kas kodu- ehk wäljamaal. Ka ei ole tõsiselt silmas peetud stipendiumide andmisel teeneid wabadussõjas. Oli ju Wabariigi walitsuse poolt lubatud õppur-sõduritele ja üliõpilastele maksuta kool kuni ülikooli lõpetamiseni. Sõja ajal said stipendiumid kergelt wäljajagatud neile, kes seljataga olid, sest neil oli wõimalus „oma asju ajada“,

„Walwe“ lugejatele.

Suwise hooaja tõttu ilmub „Walwe“ järgmise numbriga alates kahekordses suuruses kaks korda kuus.

Toimetus.

kuna liinil-olijad ohwitseerid ja sõdurid eemale pidid jääma.

Toonitakse, et tehnikumi politehnikumiks muutmine wõimata on õpejõudude puudusel. Tehnikumis on professorid — kuid wähe. On ka palju teisi lootustäratawaid õpejõude. Wenekeeles lugejaid professore oleks saada küllalt olnud: nad on endid tehnikumi juhatusele ise pakkumas käinud, kuid neid ei wõetud wastu, wist kartes, et Wenekeelne teaduse õpetamine wõib täiskaswanud õpilased ära wenenestada. Miks ei kardeta seda Tartu ülikoolis?

Õpejõudude saamiseks pandakse suuri lootusi wäljamaal õppiwate stipendiaatide peale, kuid praegusel tehnikumi õpilaskonnal on niisuguste stipendiaatide peale, kes enim tehnikumis õppides mõnest kergemast õpeainest kolm korda läbi kukkusid ja wäga puudulikult Eestikeelt räägiwad, wähe lootust. Samuti on ka wäga kirju nende õpetustele liik, kus stipendiaadid õpiwad. Paljud Saksamaal õppiwatest stipendiaatidest on politehnikumides ja inseneri akadeemiates, missuguste õpekawa aga mitte suurem ei ole praeguse Tallinna tehnikumi omast.

Siis õpib umbes 20% stipendiaate Riia politehnikumis, mille kohta ka midagi kiit-

wat ei wõi öelda, sest praegu minnakse seal loengutega Lätikeele peale üle, õpejõud on nõrgemad endistest; samuti on sisseseade seal wiletsam kui enne, sest õpeasutus ewakueeriti täielikult Wenemaale.

Enam korralikke õpejõude wõiks saada Saksa tehnika ülikoolidest (Technische Hochschule), kuid seal õppiwate stipendiaatide arw on wõrdlemisi wäike ja nendest ei soowi kaugeltki mitte kõik professuuri peal töötama hakata. Kui oleks tahetud õpejõude saada, siis oleks pidanud wäljamaale saatma juba kõrgema haridusega isikuid teaduslikkude tööde peale, kes pärast siis politehnikumis professuuri peal töötada oleks wõinud, kuna esialgu oleks wõinud wõtta Wene- ehk Saksakeeles lugejaid professore. Praegu paistab aga, et kõrgema haridusega stipendiaadid on jäetud wiimasesse järjekorda.

Nüüd on stipendiumid kergel käel wälja antud üksikutele keskkooli lõpetajaile, kelledest õpejõudusid wähe wõib loota ja kui neid sealt saab, siis tüki aja pärast, mille jooksul aga üldine asi peab kannatama. Kõik keskkooli lõpetajad oleks pidanud enne Tallinna tehnikumi lõpetama ja oleks siis wõinud riigi stipendiumi saada wäljamaal täiendamiseks, ehk oleks wõinud omal kulul wäljamaal õppida. Nüüd tuleb aga wälja, et haridusminist. annab üksikutele isikutele stipendiumi samade õpeainete õppimiseks wäljamaal, mida siin Tallinna tehnikumis samati riigi kulul õpetakse.

Tehnika ülikooli ülewõlpidamine, laboratooriumide ja töökodade soetamine paistab majandusliselt raske olema, kuid siin on süüdi haridusministeerium, kes selleks pole midagi ära teinud ja läbi kalkuleerinud, kust kokku wõiks hoida ja milliste abinõudega seda läbi wiia. Näituseks wõiks sõja tehnikakooli, kus aastane eelarwe umbes 20 miljoni marka 70 õpilase peale, ületuua tehnika ülikooli juure, samuti nagu seda on tehtud praeguse tehnikumi meri-insenermehaanika osakonnaga. Kui niiviisi kokku liituda praeguse tehnikumi ja sõjatehnikakooli töökodad ja laboratooriumid, siis saaks wiimased märksa suurendatud ja täiendatud. Sõjatehnikakooli ületoomisega tehnika ülikooli osakonnaks, awaneks ka teiste osakondade õpilastel wõimalus sõjatehnilisi aineid wastawalt osakonnale läbiwõtta ja mille tõttu nad ka sõjaajal omal erialal kasulikud wõiwad olla. Järjekorralised tehnika ülikooli ülewõlpidamise kulud wõiks kätte saada kui kokku arwata wäljaminekud eelarwete näol: Tehnikumi + eeltehnikumi + sõja tehnikakooli + haridusministeeriumi stipendiaatide eelarwed, mis kokku annawad juba umbes 35—40 miljoni, mis juba küllalt suur summa

tehnika ülikooli järjekorralisteks kuludeks. Hoone ehitamine, töökodade ja laboratooriumide sisseseadmine on erakorraline kulu, mis tehnikumile samuti hädasti waja kui tehnika ülikoolile. Nii näeme, et majandusliselt praegu tehnika ülikoolile äraminew summa wäljaantakse samase tehnilise hariduse peale, kuid mis nõnda kulutatud on, et riik täielikka eriteadlasi ei saa ja õppijad ise ka kindlat haridust.

Lõpuks lühidalt praegusest tehnikumi seisukorrast. Tehnikumi põhikirja järgi sisaldaks praegune tehnikum kolm õpeasutust kokkusurutud ja moonutatud kujul: 1) Eeltehnikum, mis peaks wastama keskkoolile (umbes endise reaalkooli 6. kl. ja uue keskkooli reaal-osale); 2) tehnikumi alamaste, millede lõpetajad pidid olema tehnikerid ja meistrid; 3) tehnikumi ülemaste, mille lõpetajad oleks „tegelikud insenerid“. Tegelikult aga on tehnikumis praegu kaks õpeasutust — eeltehnikum ja tehnikumi täiskursus (ülemaste). Alam ehk meistrite aste on algusest peale kõrwale jäänud ja õpekawa wastawalt ka ministeeriumi poolt kinnitud, mille järgi alamaste tehnikumi täiskursusest eraldatud sai. Alamastme peal pole algusest saadik ühtki õpilast olnud, sest tehnikumi täiskursuse I. semestrile wõeti wastu keskkooli ja eeltehnikumi lõpetajad. Nagu juba tähendatud, pidi tehnikumi seisukord selgitud saama weebruari algul s. a. mis aga tegemata jäi. Selle wastu on aga haridusministeerium oma endist otsust (alam-aste eraldatud ülem-astmest õpekawa kinnitamisega 1920. a.) muutnud ja alam- ehk meistri-astme lõpetamise kõigile ülem-astme õpilastele kolmesemestriksamite näol sunduliseks teinud. Muud wiisi ei saa seletada tehnikumi põhikirja järgi uut haridusministeeriumi määrust: „Eksamineerimise kord Tallinna tehnikumis“.

Uue eksamineerimise korra järgi tuleb kursuse kestwusel kolm korda igast õpeainest eksami anda ja peale selle lõpuprojekti kaitsta. See määrus on täitsa „uudiseks“, mille sarnast kunagi enne pole kuulnud. Punkt 1.—9. sisaldab määrus endist tehnikumi eksamineerimise korda, mis wastas umbes Wene ülikoolide ja ka Tartu ülikooli eksamineerimise korrale, ainult selle wahaga, et siia suurem kitsendaw punkt sisse on wõetud ja nimelt punkt 3: „Õpilast, kes rohkem kui kolm korda loengutelt puudunud, wõib wastawa õpeaine lektor eksamile peasemist keelata.“ Sellega tahetakse wististi esimeses järjekorras tõkkeid teha iseõppimisele ja ka hoolt kanda selle eest, et ka kõige halwemal ettekandmisel auditoorium tühjaks ei jääks. Kui niisugust punkti eksamineeri-

mise korrasse sisse wõtta, siis peaks ka hoolt kantama õpejõudude eest, et need nõnda ideaalselt õpetaks, et õpilasel iseõppimist tarwis ei läheks. Ka tahetakse selle punktiga takistada edasiõppimist neile kes teenistust on sunnitud pidama majanduslise seisukorra tõttu, kuna aga teenistuse kõrwal õppijaid tehnikumis väga palju on. Punkt 9. öeldakse: „Kui kolme esimese semestri eksamid rahuldawalt tehtud, on õpilased kohustatud poolekursuse eksami tegema komisjoni ees.“ Pkt. 11. lisatakse endistele ainete eksamitele ja lõpuprojektile weel juure kolme wiimase semestri komisjoni eksam ja lõpueksam „eri-õpeainetest komisjoni ees, mille liikmeteks haridusministeeriumi esitaja, osakonna juhataja ja wastawate peaopeatuste õpetajad.“

Pkt. 12. lõpeb määrus järgmiselt: „Kui lõpueksam rahuldawalt tehtud ja sellele järgnew aastane praktika erialal tehnikumi õpe-nõukogu poolt rahuldawaks tunnistatud saab, saab tehnikumi lõpetaja wastawalt tegeliku inseneri wõi arhitekti kutsetunnistuse.“ Alla kirjutanud: Haridusminister Bauer ja Teadus- ja kunstiosakonna juhataja Sauer.

Imelik asi; haridusministeerium ja tehnikumi juhatus armastawad asju tagurpidi harutada ja läbi wiia. Seatakse eksamineerimise kawasid mitmel korral kokku, kuna ühtki praeguse tehnikumile wastawat üldist ega üksikainete õpekawa kokku pole seatud, mille järgi õpetada ja eksamineerida wõiks. Õpekawad, mis ka põhikirjaga kokkukõlas pole olnud, on täitsa äraiganenud, kuna uue wäljatõötamiseks, mis tehnikumile ja üldnõuetele wastaks, midagi pole tehtud. Tõsi, õpekawade wäljatõõtamine nõuete kohaselt on raske asi, liiatigi praegusele tehnikumi-juhatusle ja har.-min., sellepärast, et ei tea ju isegi mis õpeasutus ta on, ja millistest õpekawadest eeskuju wõtta. Selle wastu on aga niisugused eksamineerimise korrad kerged wäljatõõtada, nagu seda on wiimane har.-min. määrus, kus eksamineeritawa kaitseks ühtki punkti ei ole ja õpilasel ühtki makswat õpekawa, mille põhjal temal eksam tuleb anda. Ühe sõnaga, eksamineerimist wõib arendada kõige kõrgema tipuni, nagu seda eksamineerijad soowiwad.

Üldse näib nii, et tehnikumis tahetakse õpilast targaks teha eksamitega, kuna õpeasutuse korraldamise, õpetamise ja õpeabinõude peale wähe rõhku pannakse, wälja arwatud mõned õpejõud, kes korralduslikult ja heatahtliliselt oma tööd teewad. Jääb mulje, et tehnikumi direktor on enam ärijuht kui õpeasutuse juhataja, kui kõiki neid teeneid tehnikumi organiseerimisel arwesse wõtta.

Ja ei saagi teisiti olla, sest tehnikumi juhtiwad tegelased on tehnikumis samuti juhusliliselt, kui praegused õpilasedki! Peaasi on neil kontor ehk teenistus riigiasutustes, kuna tehnikumis kõrwalteenistust otsitakse. Wiimane nähtus on pea üldine ja maksew ka direktori kohta. Niisuguse kõrwalteenistuse arwele tuleb wõtta palju wäärnähtusi tehnikumis. Näituseks: sagedasti ei tea osakondade juhatajad õppimise, eksamite ja üldiste tehnikumisse puutuwate korralduste kohta õpilastele kõige tarwilikumaid seletusi anda. Mõned lektorid ilmuwad tunniajaliste hiljaks jäämistega ja sagedasti üldse ei ilmu. Niisugusest kõrwalteenistusest kaswabki wististi wälja niisugune üllataw meetod „õpetada eksamitega“. See wiimane meetod on midugi kergem, sest õpeaine korralduslikult ühes õpilastega läbitõõtamine nõuab suurt tööd ja teadmisi omal erialal; sellepärast arwatakse paremaks õpilasi Saksa- ja Wene-literatuurist lasta teadmisi omandada, olgugi, et tehnikumi juhatus arwates wõõrakeelne teaduse omandamine „kahjulik“ on. Teisest küljest sunnitakse uue eksamineerimise korraga lektorisi kuulama, ehk neid mitteilmumise ja hiljaksjäämise korral ootama, ähwardades mitte eksamile lasta.

Õpejõudude kohta peab tunnistama, et nad suurem jagu nõuete kohaselt ja heatahtliliselt õpetawad, kuid isikud, kes ainult sissetulekute mõttes tehnikumi õpejõud tahawad olla, peaks juba ise asja hea käekäigu kasuks kõrwalduma, ja wastasel korral peaks haridusministeerium ofsustawaid sammusi astuma, kuna aga tehnikumi juhatus enam silmas peaks pidama õpilaste nõudmisi üksikute õpejõudude kohta.

Mitte soowitawa nähtusena paistab tehnikumis silma juhatusel külma wahekord ja ükskõiksus õpilaskonna wastu. Eelmist arwesse wõttes ja silmas pidades tehnikumi direktori kawatsusi tehnikumi kohta peab tunnistama, et praegune õpilaskond on nende kawatsuste katsepõlluks, mille peal oma wäljamõelduste häid ja halwu külgesid tahetakse järel katsuda. Õpilaskonna soowiawaldustele tõkete tegemiseks ei lubata õpilaskonnale üldkoosolekuid pidada, mis väga suuri raskusi teeb ka õpilaskonna kultuurlisele organiseerimisele. See on juba ülekohtune asi õpilaskonna wastu ka sellepärast, et praegusel ajal koolide korraldamises on igal pool laste wanematel tähtis sõna kaasa ütelda. Tehnikumis, kus õpilased täiskaswanud ja wanemate eestkostmise alla ei kuulu, peaks siis vähemaltki õpilaste soowiawaldusi tähele pandama, aga neile mitte tõkkeid tegema.

Üldse peab ka tunnistama, et tehnikum kui õpeasutus, tegelikult enam ei wasta oma põhikirjale. Kui õpilaskonna esitajad õpilaste elulisemad küsimused tehnikumi kohta tehnikumi juhatajale ja haridusministeeriumile ette panid, siis juhiti tähelepanu tehnikumi põhikirja peale, öeldes, et see on maksew seadus millest mööda minna ei saa. Kas wastab aga haridusministeeriumi poolt 1920. a. kinnitud õpekawa ja wiimane eksamineerimise määrus tehnikumi põhikirjale? Ei. Haridusministeeriumi poolt kinnitud õpekawa järgi on tehnikumi alam (meistri) aste eraldi õpeasutus, mis tehnikumiga liidetud, kuna tegelikult alamt astet olemas pole olnud ja sellega ei ole põhikirja punktid 31, 32 ja 33 ülemastme õpilaste kohta mitte makswad, kui nad kord ülemastme (täiskursuse) õpilasteks wastu on wõetud. Kas on õpilased ülemastmele wastuwõetud põhikirja järgi wõi mitte, selles ei ole õpilased süüdi ja samuti ei õigusta ka põhikirja pkt. 25. sarnast eksamineerimise korda, mida maksma tahetakse panna.

Igale kodanikule on arusaadaw, et walituse määrusi tuleb täita, aga mida peab tegema nende määrustega, mis seadustele ei wasta? (Tallinna tehnikumi õpekawa ja eksamineerimise kord.)

Lõpuks, milles seisab siis ülekohus meie õppiwa noorsoo wastu:

1) Et tehnikumi seisukord määramata, on paljud õppimist katkestanud, ühed eriala muutnud ja teised wäljamaale õppima sõitnud, mis neilt palju suuremat kulu nõuab.

2) Paljud keskkooli lõpefajad ootawad tehnikumi seisukorra selgitamist ja ei usalda tehnikumis haridust jatkama.

3) Tehnika ülikooli puudumise tõttu kannatab tuntawalt meie õppiwa noorsoo eriala walimine.

4) Juhusline stipendiumide jagamine wäljamaale sõitmiseks haridusministeeriumi poolt.

Mis puutub eriti tehnikumi õpilaskonda, siis kannatab õpilaskond:

1) Tehnikumi selguseta seisukoha all.

2) Har.-min. ja tehn. juhatajate arusaamatu wahekorra all.

3) Alaliste õpekawa muutmiste all, mis har.-min. koostöötamise puudusel järjekindlalt ei sünni.

4) Sarnaste määruste all nagu seda on wiimane eksamineerimise määrus.

5) Kõiksugu muudatuste tõttu ei ole õpilastel võimalik oma õppimise aja ja kulude kohta eelarwet teha. Sarnaseks kujunenud seisukorras ei tea õpilane, millal ta õppimist wõib lõpule wiia; ei tea ka missugused võimalused on õppimiseks kulutatud summade

tagasi teenimiseks. Sisse astudes oli lootus igal kolme aasta jooksul lõpetada, kuna nüüd paljudel kolm aastat õpitud ja teadmata, palju weel tuleb õppida.

6) Tehnikumi juhatajate mitmesuguste katsete all, mis elunõuetega kokkukõlas ei ole.

Niisuguse seisukorra edasikestmine tehnilise hariduse alal on suur ülekohus meie õppiwa noorsoo wastu, kuna aga sarnasesse seisukorda sattunud tehnikumi õpilaskonnale peaks võimaldatama saada kõrgemat tehnilist haridust. Tehnikumi põhikiri peab õpeasutuse kohaselt ümbertöötatama ja kindlad õpekawad õpetamiseks ja eksamineerimiseks wäljatöötatama. Eeltehnikumi küsimus wõetagu üldisele harutamisele, kas on see meie koolioludes ja ühtluskooli süsteemis tarwilik, — kui on, siis wiidagu ta ka kokkukõlla ühtluskooli keskkooli astmega.

J. J.

EESTI PUNASE RISTI ABI NÄLGIWÄLE WENEMAALE.

Wenemaa kõige rikkam maa ilmas on salgakese õnneküttide poolt mõne aasta jooksul muudetud täieliseks kõrbeks, kus walitseb korralagedus, aasialik omawoli ja Kuningas Nälg. Euroopa wiljasalw, mis pidi nõiakepi järel lühikese aja kestwusel muutuma mingisuguseks maapealseks paradüümsiks, on saanud ilmatuks kõrbeks, kus inimliha söömine maad wõtnud. Surnud kaewatakse hauast wälja ja süüakse ära, inimene peab inimese peale toidu saamise otstarbel jahti, emad tapawad omi lapsi... Sulg tõrgub kõigest neist koledustest kirjutamast ja meel sellest arusaamast!

Miljonid inimesed on pühendatud möödapeasemata surmale. Inimkond ei wõi nende willetsuste wastu jääda külmaks pealtwaatajaks, waid abi peab antama. Selles põhimõttelises küllas ei ole küsimus wastuwaielusi tekitanud ja ei wõigi tekitada. Selles mõttes olgu ka terwitud Eesti Punase Risti algatus näljahädaliste abiandmise korralduse asjus, mille heaks 14. mail korjandus-toime pandi. Eesti oli esimene Wenele abiandja wälisriik ja tahab seda ka jatkata kõigi negatiivsete nähtuste peale waatamata.

Oleks hädatarwilik, et Punane Rist seal juures mõningaid asjaolusid ja näpunäiteid warakult arwesse wõtaks. Mäletame weel hästi meie esimese abirongi saatmist ja sellega kaasaskäiwaid sündmusi. Kui ei eksi, oli seekordne saadetus määratud Samaara kubermangule. Moskwa iõudes wõeti saat-

jatel aga edasisõidu võimalus ära ning oldi sunnitud kalliväärtuslist saadetust seal Nõukogude võimumeestele edasitoimetamiseks üle andma. Kellegile pole teada kui otstarbekohaselt meie kink äratarwitud sai, kas läksid meie waewaga teenitud ja ohwerdud weeringud tõsistele hädalistele, või warustati selle arwel erakorraliste „toidu normidega“ Eest vastu töötawaid kommunisti. Igatahes vähemalt seda teadsid ajalehed tookord pajata, et käsikäes saadetuse Moskwa jõudmisega sealsetesse kauplustesse mitmesugused toiduained ilmusid, millel Eesti saadetustega ülisuur sarnadus...

Kõik see sunnib teatud ettevaatusele ja küsima — kas on praegused saate tingimised sedawõrd soodsad, et jälle isewärki üllatuste osaliseks ei saa. Kui Wenemaa juhtiwad jõud kurdiks jääwad oma rahwa hädadele ja aitamise asemel võimaliku leiawad kümneid ja sadandeid miljonisi wälja anda teiste riikide demokraatliku riigikorra lõhkumiseks, siis on see küll otsatu kurb nähtus, mis kõige selle juures siiski enam-wähem nende sisemiseks asjaks jääb, mille eest kõiki kodanikka mitte kannatajateks ei või lasta saada. Kuid meie piskust ei pea neile mitte kübetki pudenema! Iseäranis wiletsas seisukorras wiibiwad Wenemaal meie suguwennad. Neid rõhutakse peale üldise surwe weel ka rahwuslisel alusel. Oma rahwa wõsud peawad meie südamele kõige lähemal seisma ja neile peab kõige esimesel joonel abi antama. See on meie aukohustus!

Usume kindlasti, et energiline Punase Risti Peawalitsus nagu nii kõiki neid puudutuid asjaolusid arwesse on wõtnud, tarwilikud järeldused teinud ja sammud astunud, kuid meeletuletus ei ole siiski ialgi mitte üleliigne. Liiatigi wiibib meie laiem publikum teadmatuses, mis awaldis just ka toimepandud korjanduse puhul — wäga paljud olid kahtlewal seisukohal annetuste korraliku kättetoimetamise võimaluse kohta.

Kodanik.

SÕJAWÄE WORMIKÜSIMUS

(Ruumi puudusel wiibinud.)

Hiljuti oli meil juhus äramärkida politsei juhtiwate isikute üliagarust wormi alatises muutmises.

Hoopis wastupidise nähtusega on tegemist sõjawäes, kus asjade loomulik aremine ja käik otse tigusammul liigub ja lihtsalt niihästi kui midagi korda ei suudeta

saata. See ei käi mitte ainult wormi kohta, waid puutub weel teisigi alasi.

Sõjawäe loomisel oleks pidanud olema üheks esimiseks ülesandeks sellele ka omapärane wälimuse andmine.

Täitsa mõistetaw, et sõja aja tingimistes oli see nii mitmetel põhjustel wõimata, kuid meie elame ometi juba mitmendat rahuaastat ja selle aja kestwusel oleks pidanud võimalust jätkuma eneste liigutamiseks. Kuid püsitakse ikka alles niisamasugustes sõjaaja rüüdes, mis ligemale nelja aasta eest selga saadi, kuna muutmise poolt nii paljudki põhjused räägiwad.

Wõtke meie sõdur. Teda on raske hari-likust kaitsewäerwi frentchi kandwast kodanikust ära tunda. Ainsamaks eraldusmärgiks jääb ainult mütsimärk ja mittemärgatawad õlalapid (pagunid). Need on aga sarnased asjad, millede ärawõtmine ehk külgepanemine minutiline töö. Sarnane seisukord pole aga kaugeltki mitte soowitaw — ta võimaldab sõduritel wäljaspool teenistust kergesti „eraisikuna“ esinemise ja ümberpöördukt. Tihtipeale loeme lehtist, et sõduri riides isikud seal ja seal kuriteo korda saatnud. Ilma erandita võib kinnitada, et siin ikka tegemist on kas omawolilise sõduri riidesse pugemisega ehk jälle kodanikkude eksitusega, kes peensustes wahet ei suuda teha.

Meil on tarwitusel õieti sõjaaegul, Inglis eeskujul loodud worm. Ei tee wiga kui rahuaja nõuetes worm silmapaistwamaks ja ilusamaks muutuks. See oleks igatahes tarwilik. Ilusam worm sunnib sõjawäelasi eneste wälimuse eest paremini hoolitsema ja tekitab neis rohkem aukartust wormi vastu ning sellest lugu pidama. Praegu on sellel alal wastolud politseinikkudega liig silmatorkawad ja mitte loomulikud.

Mis puutub eriti ohwitseeride wormisse, siis on see mõnes asjas rohkem õnnestanud. Mõtleme kõige pealt teisewärwilist kraed ja aukraadide asetamist täppide näol kraele, millega silm palju paremini harjub kui õlal ja omapärasena tundub. Wähemalt Wenc aegu meele ei tuleta. Andeksandmata inetud näewad wälja õlalapidel kantawad ohwitseeride tunnusmärgid — kuuenurgelised täpid. Sõja algul kanti siniseid õlalappe, mis korraliku töö juures üsna kenad wälja nägid. Seal tuli ühel juudil õnnelik mõte „geschäfti“ teha ja lasi omad märgid müügile. Ilma et nende tarwitamisele wõtmise kohta wastawal päewakäsuulist korraldust oleks tehtud, hakkas neid kõrgem Tallinna sõjawäeline ülemus kandma ja kannab tänapäewani, mujal tuldj pärast ka samm-sammult järele. Ja sõjaministril enesel pole nähtawasti ka ialgi

meele algatanud küsida — missugusel alusel juut seda wormi „tegi“? Oleks tõesti wiimane aeg selle juudi ilutunnet haawawa väljamõelduse kolikambri heitmiseks. Kui ei suudeta midagi paremat luua, siis wõetagu tarwitusele samad sinised pagunid, mida wabadussõja algul kanti. Ka mütsimärk on labane töö, müts ise aga mitte sõjawäeline, waid täitsa „tsiwiil“, mida igaüks kanda wõib ja kannab, mis aga sõjawäe eraldusmõistega mitte kokku ei käi.

Sõjawäe wormi küsimused on esimese järgu tähtsus ka weel sõjalisest seisukohast waadatuna. Näituseks oleks tarwilik teada saada, kas leitakse kõige kohasemaks kaitsewärwiks praegune roheline ehk mõni teine wärw. Sedaaega oleks see küsimus ammu pidanud lahendatud olema. Sõjawäel on wärwi walimises kahtlemata eesõigus ja kui nüüd millalgi tahetakse teise wärwi peale üle minna, siis wõib kergesti juhtuda, et mõni teine ametkond omale samase wormi wärwi juba walinud on. Tekiks soowimata segadus.

Aga waewalt et selle ülitähtsa küsimuse kallal päid on waewatud.

Warustuswalitsus ei jõua ohwitseeridele ja ametnikkudele ju ikka weel käesolewa aasta riidewarustustki kätte toimetada. Wõiks aga nimetada, et politseis on kõik kordnikudki juba uutest riietest. Soowitame tõsiselt kõrgemal sõjawäelisel ülemal küsimust kaalumise alla wõtta, kas ei peaks seda ülesannet kuidagi wiisi mitte politsei peawalitsuse majanduse osakonna hooleks jätma, — wiidaks kindlasti rutem täide, üks osa warustuse walitsuse herrasid wõiks aga warem ja pikemale „suwitusele“ sõita.

Meile on teadmata, kas wormi muutmise küsimus lähemal ajal päewakorradele tuleb wõi mitte. Soowida see aga oleks. Samuti peab soowima, et seda järjekindlusega ja põhjaliku järeelkaalumise järel tehtaks, nii et sõjawägi tõesti kena ja püsiwa wäljanägemise omandaks, mis wääriline ta sisemisele tublidusele

—m.

ENAM KOKKUHOIDLIKKUST.

Praegu on meie riigiasutustel tulewase 1923. aasta eelarwe kokkuseadmine käsil, ning sellepärast ei oleks üleaarne, kui selle tähtsa küsimuse kohta siin sõna wõtame.

Eelarwe on peegel, millest riigi ja rahwa majandusline jõud ja eluwõim wälja paistab.

1923. aastaga algab Eesti Wabariik oma wiitendamist eluaastat.

Esimesed kaks aastat olime sunnitud ilma kindla eelarweta oma riigi majapidamist juhtima, ning sellest ka tuli, et tihti kulusid tehti, mis mitte hädatarwilised ei olnud, ehk jälle mõned wäljaminekud suuremad olid kui meie wäikese riigi majapidamises lubada wõiks. Muidugi mõista olid alguses niisugused juhtumised möödapeasematad, sest erakorralistel aegadel, kus kõik jõud wabariigi loomisele ja wõidetud wabaduste kindlustamisele oli pühendatud, ei olnud selleks aega et igat wäljamineku summat põhjalikult läbi kaaluda. Nüüd on meil aga kahe aasta eelarwed juba olemas, ning riigi majapidamisest wõime, kui mitte täpipealse, siis igatahes ligikaudse ülewaate saada ja kättesaadud wabaduste kindlustusega oleme niikaugele jõudnud, et rahulikult riigi majanduslisi töid wõime korraldada. Hoolega peame nüüd kõik eksisammud ja wead, mis alguses olid tehtud, kõrwaldama. Hoolega kõik üleliigsed wäljaminekud eelarwest mahakustutama, ning püüdma, et kulud meie wäikesele sissetulekule wastaksid.

Kõik kodanikud mäletawad Riigikogu walimiste eelseid kihutus-koosolekuid, kus kõik erakonnad üksteise wõidu just riigi wäljaminekute wähenemist kui kõige suuremat trumpi wälja mängisid. Ei oleks siis ka ülekohus, kui kodanik nüüd nende lubamiste täitmist nõuab. — Wähendage riigi wäljaminekuid! Olge rahwa rahaga kokkuhoidlikunnad! Näidake, et teie rahwa rahaga ümberkäimises mitte ainult oma erakonna huwisid silmas ei pea, waid üldisi rahwa ja riigi huwisid. Kui teil selle juures ka erakonna huwidega tuleks ohwerdada, siis teadke, et teile selle eest suurem jagu kodanikkude tänu tasuks saab.

„Walwes“ juhiti kord tähelepanu selle peale, et meie riigiasutused määratu suured summad kõiksuguste sõiduabinõude peale tarwitawad. Niisugust toredust meie omale lubada ei wõi. Igale mõtlejale kodanikule kellele Eesti Wabariigi tulewik kallis on, näitawad niisugused kulud üleaarused raha raiskamised olema. Nii kallist lõbu, nagu 15 miljoni, wõi koguni rohkemgi, autode ja hobuste peale wälja anda — see on meile liig.

Ministeeriumid! Jätke wälja tulewase aasta eelarwest kõik autod ja hobused, ning kodanikud ütlewad teile selle eest kõige südamlikumata tänu. Kaaluge järel ja teie tuletete otsusele, et ilma niisuguste kuludeta ministeeriumide asjaajamine kõige wähe- matki ei kannata. Ilma sõiduabinõudeta saame väga hästi läbi ja peame läbi saama. Ainult tõsisemalt tarwis seda küsimust wõtta. Tarwis wõtta mitte isiklisest, waid riigi

majanduslisest küljest, ning igaüks peab tunnistama, et tõesti kergemeelsus oleks, kui meie tulewal aastal jällegi kodanikkude kulul 15 miljoni eest kõiksugu sõiduabinõusi lubame.

Teine asi, mida siin nimetamata ei või jätta, on kõiksuguste riikliste toetusrahade jagamine. Ka siin on tarwis äärmiselt kokkuhoidlik ja ettevaatlik olla, et riigi raha mitte kerge käega igale soovijale välja anda. Tarwis enne kindlaks teha, kas toetusraha-soovijal tõesti abi tarwis on, kui ja — siis, kui suures summas. Meil on aga seni talitud nii: Kes mitte laisk ei ole, see pöörab palwega wastawa ministeeriumi poole, et temale selleks ja selleks otstarbeks nii—nii palju riiklist toetust tarwis läheb. Ministeerium võtab selle summa eelarwesse, ilma et waewaks wõtaks kindlaks teha, kas niisugune abiraha nõudmine ka hädatarwilik on, wõi mitte. Nii näituseks jagab põllutöministeerium tänawu aasta üle 14 miljoni marga abirahasid mitmesugustele seltsidele ja asutustele välja. Seal on sugupullide, -täkkude, -kultide ning -kanade ostmiseks j. n. e., siis põllumeeste seltsidele igasuguste eriteadlaste ja instrktorite palkamiseks. Kõik see oleks wäga ilus ja wäga hea olewat, kui meie riigi rahaasjandus seda kõik välja kannataks, kuid niisugusid häid asju wõiksime omale siis lubada, kui meie asunikud juba niikaugale on jõudnud, et neil oma hobuse loomake ja lehma mullikake käes on. Siis wõiksime ardenni ja rodsteri sugu-täkkusi sisse wedada.

Kuidas abirahasid riigi käest välja presitakse, sellest siin üks näitus. 1921. aastal oli põllutöministeeriumi eelarwes põllumeeste keskseltsidele abirahadeks sissewõetud 150.000 marka, s. o. kumbagile keskseltsile 75.000 marka. Rahaministeeriumi eelarwe kom. wäendas selle summa 100.000 peale, jättes kumbagile keskseltsile 50.000 marka. Riigikogu rahaasjanduse alamkomisjonis oli see summa aga 200.000 marga peale suurendatud, wist sellel lihtsal põhjusel, et keskseltside kasude kaitsjad komisjonile „augu pähe“ oskasid rääkida. Kui Riigikogu rahaasjanduse kom. üldisel koosolekul riigikontrolli esitaja tähendas, et niisugune abiraha summa suurendamine ilma kontrolli nõusolemiseta on sündinud, ning kontroll sellega nõus ei saa olla, siis tähendas põllumeeste esitaja, et selle summaga, mis rahamin. eelarwe kom. lubas, s. o. 50.000 marka, keskselts midagi ära ei saa teha, sest selle rahaga ei saa ühte kirjutajatki palgata. Riigikontrolli esitaja näitas, et keskseltsid mitte kirjutaja palkamiseks abiraha ei palunud, waid eelmise aasta puudujäägi katteks,

ning kui abiraha saamise palwe sisseandmise ajal keskseltsi eelmise aasta, s. o. 1920. a. puudujääk 50.000 oli, siis ei wõi see nüüd 100.000 peale kaswanud olla. Muidugi ei olnud põllumeestel selle wäite wastu midagi esile tuua, ning Riigikogu wäendas seekord abirahade summa kumbagile seltsile 50.000 peale. Nüüd aga alles saame Põhja Eesti põllumeeste keskseltsi 1920. a. puudujäägi kohta enam-wähem õigemad teated. „Päewalehest“ loeme Põhja-Eesti põllumeeste keskseltsi koosoleku kirjeldusest, mis 1. apr. s. a. ära peeti, muu seas järgmist: „Walitsuse poolt on põllutöministeeriumi kaudu 799.370 mk. toetusraha saadud. Sissetulekute üldine summa ulatas 1.016.673 mk. peale ja väljaminekute summa ulatas 1.064.386 mk. 25 p. peale, nii et aasta algul olew 30.000 margaline puudujääk aasta lõpuks 47.713 mk. 25 p. peale suurenes.“ Nii räägiwad keskseltsi mehed oma keskel. Tõsine puudujääk eelmisest aastast oli 30.000 mk., kuna walitsuselt nuruti esiti 75.000, siis 100.000, ning saadi wiimaks 50.000. Lõppude lõpuks tuleb aga välja, et 1921. aasta jooksul kõiksugu toetusrahaid 799.370 mk. saadud on. Wõrreldes üldist sissetuleku summat walitsuse poolt saadud toetusrahaga, saab niisuguse mulje, et siin enam era-asutusega wõi seltsiga tegemist ei ole, waid riiklise ettewõttega, sest $\frac{4}{5}$ kulusid kannab riik. Kas niisugune asutus ei peaks riigikontrolli rewideerimise alla kulumata?

Ärgu mõeldagu, et põllutöministeerium üksi nii kerge käega abirahasid jagab ja ärgu arwatagu, et eelpool toodud juhtumine ainult selleks on välja otsitud, et põllumeestele kallale kippuda. Ei, selleks ei ole meil mingit tahtmist, ega tee see ka mingit lõbu, kui kirjutada ainult selleks, et kedagi „maha teha“. Abirahade andmise juures on ka teistes ministeeriumides wigu tehtud ja neid mõistame meie niisama hukka. Haridusministeeriumis näituseks, pannakse abiraha saamiseks ette era-koolisi, kes selleks, et oma eelarwes puudujääki tõendada, kooliraha näitawad 2000—3000 marka aastas, kuna tegelikult 5000—6000 mk. wõtawad. Niisugused abiraha tahtjad tuleksid wastutusele wõtta, aga mitte riigi abirahasid nende peale raisata, millest õpilastel mingisugust kergendust ei ole.

1920. ja 1921. a. oli meil mitme ministeeriumi juures statistika osakonnad. Minewal aastal otsustati need kõik likwideerida, ning luua nende asemele riigi kesk-statistika büroo. Riigi statistika büroo saigi asutud, kuid üks ministeerium leidis ikkagi tarwili-

seks omale statistika osakonda jätta. Tõuseb küsimus, missugused mõjuvad põhjused selleks pidid olema? Igatahes ei ole siin mitte kulude kokkuhoidmisega tegemist.

Läheks liig: pikale kõiki arusaamatusi riigi eelarwes esile tuua, neid leidub veel palju. Tahaksime ainult ministriumidele, riigikontrollile ja kõiksugu komisjonidele südametunnisega peale panna, et tulewikus rahva rahaga kokkuhoidlikumalt ümber tuleks käia. Iga väljaminek peab kõigekülgsest läbikaalutud olema, enne kui selleks summasi määrata, ning mingisugusi umbkaudseid kulusi ei tohiks eelarwes lubada.

Ainult piinliku kokkuhoidmisega võime oma riigi rahalist seisukorda parandada ja Eesti marga kurssi tõsta, ning sellepärast olgu meie juhtnööriks — **enam kokkuhoidlikkust!**

M—k.

JAMBURG — KINGISSEPP.

Viimased sündmused on paljastanud meie kommunistide ja isesotside tõsist juudase nägu ning ühtlasi ka päewawalgele toonud nõukogude Wene osa Eesti riiklike iseolemise lõhkumise tõos. Tõtt ütelda, oli küll ammugi igapäevase päewaselge, kuhu kõik niidiotsad kokku jooksid ja missugune emejõud meie müüduvad hinged liikuma pani, kuid siiski puudus kõige kohta enam-wähem täpipealne ülewaade ja uskusime, et vähemalt nõukogude paradisi riigiwõim ametlikult sellest „tööst“ end eemal paista püüab lasta ja rahulepingut mitte nii wäga silmatorkawalt rikkuda ei sõanda. Kuid nähtawasti ei armastata sealpool enam rehkendata kultuurilmas ja rahwuswahelises läbikäimises walitsewate mõistetega, waid arwatakse heaks demonstreerida oma barbaarsust wõimalikult wäljakutsuwalt.

Nälga surewate wäetimate laste ja raukade lauvalt riisutakse wiimane leiwakanikas, et aga palgaliste kaudu Eestit ja teisi riiki samasugusesse õnnetusesse lükata ja lastakse sellel sihil miljonid lendu: . . . Siin pidutsew äraandjate kari, seal ennekuulmata wilitsus! Peab aga olema inimestel küll ka südametunnistus!

Seal juures ei häbeneta siis ka veel mitte Euroopalt lõhkilöödud küna „ülesehitamiseks“ raha nuruda, mida ülisuure lahuse ja heateo tundemärgiks mitte tunnistada ja tagasimaksta ei lubata. Sarnaseid „operatsioonid“ wõiwad ainult juutide „geniaalsed nupud“ wälja mõelda.

Ja kui siis kõigi nende suurepäraliste „kawatsuste“ juures mehekesi walju löök

tabas, siis satuti rööpast hoopis wälja. Kohalik saatkond ehiv end Kingisseppa teenitud karistuse alla langemise puhul leinarüüga ja nutab ärdalt krokodilli pisaraid, mõnest vähemast kaelakohtulisest kriminaalkuritegijast oldi „iseäranis huwitud“ ja peeti nende hingeõnnistuse pärast läbirääkimisi. See kõik pidi saama ainult eelmänguks veel suuremale leinale ja austamisele. Eesti kurjategijate mälestamise firma all hakati Wenese korraldama igasuguseid koosolekuid, kus peakõneaineks muidugi kõige alatum Eesti tõrwamine oli, kuigi tuhat korda tarwilikum oleks olnud oma nälja ja miljoni-!ste (!) rahade üle päid aurama panna. Kõige krooniks arwati veel heaks ajaloolist „Jamburi“ ümberristida „Kingissepp'aks“. Wenemaal on seni üksikute rewolutsiooni süwendajate auks ümberrimetud ainult täna-waid ja platsa. Kingissepp saab esimesena suurema austuse osaliseks. Juba see fakt on ilusaks tõenduseks, kas oli meil Kingisseppa isikus tegemist Eesti töörahwa kasude eest wõitlejaga wõi lihtsalt ühe oma isamaad äraandja Wene palgalisega. Kahtlus tekkida ei saa.

Nüüd sellest ümberrimetamisest mõni sõna. On üldiselt teada kui wiletsad wõõrakeelsete sõnade hääldajad weneelased on, iseäranis lihtrahwas. Wõib sellepärast muigates etteaimata, kuidas nii mõnigi mees kommunistide retsepti järele talitades kartust peab tundma keele katkimurdmise pärast ja milliseid ilusaid moonutus wariatsioone kõik kuuldawale ei lasta tulla. Wõib peale selle ka kindel olla, et igasuguste otsuste ja ettekirjutuste peale waatanata rahwasuus Jamburg ikkagi Jamburgiks jääb. Kahtlemata on nimetud samm Eesti aadressil wäga wäljakutsuwat laadi, vähemalt on ta sarnasena mõeldud. Kuid eestlasi jätab see tembutamine igatahes küll külmaks ja pole kellegi wist midagi selle wastu, kui kommunistid Wenekeele solkimise järel nüüd ajalooliselt wäljakujunenud geograafiliste nimetuste muutmises veelgi kaugemale mõtlewad sammuda. See oleks nende oma sisemine asi. Kuid Eestis peawad nad oma „organiseerimise töö“ küll jäädawalt lõpetama ja ei tohi neil siin enam püsipaika olla. Igasuguste „peakorterite“ ja trükikodade ja paberi tagawarade likwideerimiste ja rekwireerimiste tagajärjel, mis aineliselt nii mõnegi hea miljoni Wene ja III. internatsionaali ühisele kassale maksuma läinud, peaksid naabrid isegi arusaamisele tulema, et paras aeg oleks kõiki oma ettewõtteid raja taha kolida, kas wõi Jamburi garnisooniks, et ka wäliselt linnale teist nägu anda. Loodame, et herra Siseminister omalt poolt seda protseduuri

weelgi kiirendada suudab ja nii mõnegi kodanluse ikke all ägaja töömehele kõige sirgema tee kommuuna piima püttide juure kätte näitab.

—mw.

—oo—

AMETNIKKUDE PALGAKÜSIMUS.

Juba läinud aasta lõpul kerkis päewakorrale riigiteenijate palgaküsimus. Kelle poolt sellis algus tehti, kas riigiteenijate euste, wõi walitsuse esitajate poolt, ei tea selgesti ütelda, kuid niihästi esimesed kui ka teised on seda küsimust mitmel korral käsitanud. Igatahes on riigiteenijate palgaküsimuse päewakorrale kerkimine ja selle käik õige ise laadi. Hra rahaminister oma 1922. aasta eelarwe kõnes puudutas muu seas ka ametnikkude palgaküsimust, tähendades, et meie riigiametnikkude palgad palju madalamad on, kui endisel Wene ajal. Kas nüüd hra ministri ütelsest julgustud, wõi teistel põhjustel, esinesid riigiteenijad enne jõulupühi wabariigi walitsuse ees palwega, neile pühadeks ühe kuu palk lisatasuna wälja maksta. Walitsus jättis palwe ilma tähelepanemata. See ajas terve ametnikkude pere kihama. Riigiteenijate ühingud üle terve riigi arutasid küsimust, tõsis päewakorrale koguni protesti-streigi küsimus j. n. e., kuid ametnikkude auks olgu öeldud, et nemad siiski wõrdlemisi kainelt asjas üle said. Otsustati nõuda ühe kuu palgalisa asemel palkade kõrgendamist ja pensioni ning teenistuse seaduse wäljaandmist. Nagu kuulda, olla walitsus ka seletanud, et niihästi palkade kõrgeidus kui ka pensioni ja teenistuse seadused teoksil olla. Nähtawasti jäid ametnikud seekordki jälle rahulikuks. Nüüd aga loeme ajalehtedest, et 4. üleriiklisel posti-telegraafi teenijate kongressil palkade küsimus jällegi päewakorral on olnud. Pikkade läbirääkimiste järel wõeti wiimaks resolutsioon wastu, et p.-t. teenijate palga alam-määraks olgu 5000 marka kuus, ning peale selle perekonna abiraha 1000 marka igale perekonna liikmele.

Nende päewade sees saab üleriikline riigiteenijate kongress ära peetud, ning wõib juba ette ütelda, et ka seal palga küsimus arutusele tuleb. Nii arutawad ametnikud, peawad koosolekuid, wõtawad resolutsioonisi wastu, aga küsimus jääb ikkagi lahtiseks.

Mis teeb aga walitsus? Nagu näha, arutab ja lahendab ka walitsus seda küsimust kuid õige iseäralisel wiisil. Walitsuse esitajad toonitawad awalikult, et riigiteenijate palgad madalad on, et palkasid kõrgen-

dada tuleb, kuid selle asemel, et siis ka tarwilikke samme astuda riigiteenijate majanduslise seisukorra parandamiseks ja ametnikkude rahuld-niseks, walawad koguni „õli tulde“.

Wiimasel ajal on ministeeriumid üksteise wõidu oma ametnikkude palkasi hakkanud kõrgendama. Ministeerium teeb ettepaneku, wabariigi walitsus esineb seaduse eelnõuga Riigikogule, ning asi on korras: Nädala pärast ilmub „Riigi Teatajas“ seadus X ministeeriumi koosseisu ja palgamäärade muutmise kohta, ning kõrwaltwaatajal paistab nagu hoolitseks walitsus tõesti isalikult oma ametnikkude eest. Kuid kahjuks ei ole asjalugu sugugi nii. Suurem jagu ametnikka, ja just need, kelle majandusline seisukord kõige wiletsam, nende palkasi ei tõsteta, kuna ainult osakondade ja peawalitsuste juhatajate ning nende abide palkasi kõrgendatakse. Selle juures toonitakse muidugi nende ametnikkude wiletsat majanduslist seisukorda ja tuuakse esile kõiksugu muid mõjuwaid põhjusid, nagu näituseks: puududa neil kõrwaltsissetulekud igasuguste lisatasude ja mõnususte kujul, nagu teistel ametnikkudel jne. Kõige iseäralisem selles asjas on aga see, et neile kõrgematele ametnikkudele palkasi tõstetakse just alamate ametnikkude arwel, ning **töö-wiljakuse arwel**. Meil on 1922. a. eelarwe kinnitud ja et palkade kõrgendamise puhul mitte lisa krediidi nõudmisega esineda, toimetatakse õige lihtsalt. Asutuste koosseisudes olewatele wabadele kohtadele uusi tööjõudusi juure ei wõeta, aetakse wäheha jõududega läbi, kuid selleks määratud krediit tarwitatakse kõrgemate ametnikkude palga tõstmiseks. Mis sellega tahetakse kätte saada? Kas niimoodi tahetakse ausaid ja kohusetruid ametnikka kaswatada? Kas tõesti arwatakse, et meie ametnik niisugune „puupea“ on, et aru ei saa kuhu poole niisuguse poliitikaga tüüritakse.

M—k.

—o—

MIS TEEWAD RAUDTEEL PIIRKONDADE RIIGIKONTROLLÖÖRID?

Nagu ajalehtede lugejad weel mäletawad, said minewal aastal terve salkkond raudteelasi arreteeritud, kes raudteewalitsuse warustuse osakonna rewidendi Woiko'ga eesotsas mitmesuguseid kelmusi, materjallide kõrwaletometamise näol, korda saatsid ja raudteele sellega suurt kahju tegid. Peale selle sai raudteewalitsus Woiko kaasabit Ropka turbaostuga ligi 3½ miljoni kahju. Samuti on endine Walga laduuhataja Kalep

oma ametisoleku ajal riigile palju kahju teinud. (Lepasaare jaamas suur puude puudu jääk j. n. e.)

Kõik need riigile kahjulikud nähtused on sündinud Walgas elawa riigikontrolli faktilise kontrollööri Sumbergi piirkonnas ja raudtee asutuste poolt awalikkuse ette toodud, kuna Sumbergi poolt ühtki asja pole üles leitud. S. ise elab komfortaabelises raudtee korteris, kuna Walgas teenijatel raudteelastel perekonnad korterite puudusel teistes linnades peawad elama.

Nagu hiljuti üks ustaw raudteelane teatas, puuduwat suuremal jaol materjaalide wastuwõtmise aktidel S. allkirjad, kes teadmata põhjustel materjaalide wastuwõtmisele ei ilmu, waatamata, et temale igakord sellest telegraafi teel teatatakse.

Paljud Walga elanikud on üllatud niisugusest Sumbergi tegewusetusest ja soowiwad teada saada, kas on riigikontrollööril teada niisugune ametnikkude saamatus ja kas on S. ka wastaw oma kohale.

J. K.

ARSTI- JA TERWISHOIULUDEST PETSERIMAAL.

Riigikogus heideti omal ajal rkl. Grigorjewi ja Sorokini poolt wabariigi walitsusele ette, et wenelaste eestistamise katsed Petserimaal täies hoos olla, mida näha wõida igas keskwalitsuse korralduses Petserimaal, nagu waldade jagamises, uute perekonnanime panemises, koolide awamises j. n. e.

Kui wildakad need etteheited olid, sellest on juba ajalehtedes juttu olnud. Et seal praegu weel wenelaste eestistamisest juttugi ei ole, seda näitawad muu seas küllalt selgesti arstlised olud. Tutwustame siis lugejatele sealse terwishoiu osakonna tegewust, mis küllalt ka iseloomustab Petseri olusid.

Olgu küll Eesti juba kolmandat aastat iseseisew riik, kuid terwishoidlise seisukorra poolest pead arwama ennast Petserimaal ikkagi weel elawat endises Pihkwa kubermangus. Igal pool seesama endine semstwo terwishoiu olu, semstwo arstid, welskerid ja ämmaemandad, semstwo haigemajad oma apteekidega jne. Arstirohud antakse maksu eest, mis aga kokku ei käi Eestis kinnitatud seadusliku apeege taksiga, waid nende pealt wõetakse kahekordne sisseostu hind. On olemas neli arstijaoskonda

wiie arstiga, kes kõik wenelased, mitte Eesti keele oskajad, peale ühe, kes wähe Eesti keelt kõneleb (Slobodkas). Nõndasama on lugu welskerite ja ämmaemandatega. Neid on arstipunktides kokku kümne ümber, aga keegi neist ei mõista riigi keelt! Nõndasama kõik majandusülemad, halastajadõed, haigerawitsejad, köögitüdrukud, hoowipoisid umbkeelsed wenelased. Minewal aastal oli Irboska jaoskonnas kolmest welskerist üks welsker eestlane. Kui sel aastal wäljaminekute kokkuhoidmise suhtes üks welskeri koht Irboskas ära kaotati, lasti ainus eestlane welsker.

Terwishou juhatajaks maakonnawalitsuses on Irboska walla talumees, kes terwishoiu täiesti asjatundmata ja riigikeelt ei oska! Enne oli vähemalt terwishoiu-jaoskonna asjaajaja eestlane. Aga wist sedagi arwati liiaks: Wiimasele anti teine amet, ja nüüd paigutati terwishoiu asjaajaja kohale ka umbkeelne wenelane, ehk küll koha saamiseks kohasemad kandidaadid, aga eestlased, kandideerisid. Otse imestama peab maakonnawalitsuse mittewastutulekut eestlastele-maksumaksjatele, kellel täitsa õigus on nõuda omale ja oma perekonnale arstiabi andmist omas emakeeles, mis nendele arusaadawam, kui Wene keel. Petseri arstijaoskonnas on umbes pooled elanikud eestlased ja nendest palju iseäranis naisi ja lapsi, kes sugugi Wene keelt ei oska! Täbar on nende seisukord, kui nad haiguse puhul Petseri haigemajas peawad wiibima, kus keegi nende keelt ei oska!

Et see seisukord ebanormaalne ja ammu oleks pidanud muudetama, on wist küll selge igaleühele! Tahtmata tuleb küsimus, miks on waiकिनud maakonna arst, kelle kohus ju on keskasutuse s. o. terwishoiu peawalitsuse tähelpanu juhtida selle peale, et terwishoiu olud otstarbekohaselt sisse seataks. Ja kas ei ole see juba wabariigi põhiseadus, et iga wabariigis praktiseeriw arst peab mõistma riigi keelt?! Ma ei nõua mingit eesõigust eestlasele. Kui Wene keelt oskajal õigus ja wõimalus on oma keelega Petserimaal igas kohas läbi saada, peaks see õigus ja wõimalus ka riigi keelt mõistjal olema! Kas ei ole see wõõrastaw, et näituseks Petseri haigemajas wõetakse maksu päewa eest Eesti riigi kodanikkude käest, kes mitte maakonna maksu ei maksa, 100 m., kuna Wene alamad — Wene põgenejad — päewas 50 m. maksawad?!

Pwi.

K R O O N I K A.

Uurimine Tartu elektrijaama asjus.

Mõni aeg tagasi ilmus „Walwes“ pikem kirjutus, milles Tartu elektrijaama endise ja praeguse direktori kohta kriminaalseid süüdistusi ette toodi. Puudutati ka linnavalitsust.

Kirjutuse lõpul oli tähendatud, et süüdistawad materjaalid on antud prokurööri kätte.

Nende materjaalide põhjal on nüüd prokurööri korraldusel uurimine käimas. Et uurimine veel lõpule ei ole wiidud, peame enneaegselt awaldada lähemaid teateid asja käigu kohta.

„Postimees“ nr. 109.

* *
*

Demobiliseeritud sõdurite eesõiguste ignoreerimine.

Weebruari kuul wõttis Petseri maakonnawalitsus „ajutiselt“ Terwishoiu osakon. asjaajaja koha peale umbkeelse wenelase Nikitini, ilma et ajalehes kohta oleks kuulutanud ja kohalikule demobiliseeritud sõdurite liidule koha wabanemisest teatanud. Nimelt N. on warandusliselt täiesti kindlustatud. (Minewal aastal pakkus N. M. w. üht maja 600.000 m. eest müüa). Ei saa ütelda, et mainitud koha peale oleks soowijad kandidaadid puudunud, sest hilja aja eest oli kohaliku R.-gümnaasiumi asjaajaja koha peale ligi 30 soowijad kandideerinud. Paljud neist olid wilunud ametnikud.

Wõi sai koguni Nikitin sellepärast koha peale, et maakonnawalitsuse esimees tema majas elab?

(„Tulewik“ nr. 40.)

* *
*

Ületundidetöö tasust.

Meile kirjutakse raudteelt:

Minewa kuu oli raudteel Wenemaale minewa trasiidi weo pealt sissetulekuid 46½ miljoni. Tööd tehtakse wastawates Sadama kontorites ka siis, kus ametnikudel seaduse põhjal puhkeaeg peaks olema.

Herrad ülemad, kellesse asi puutub ja kes tööle kohustawad, peaks rohkem tähelepanemise alla wõtma, et inimestele, kes oma waba aega riigile annawad, siis ka see sealt poolt ületundide näol wälja makstud saaks. Ametnikud, kelle näppude wahel niisugune töörohkus on läbiläinud, oleks pühadeks rohkem wärrt olnud kui see wäike poole kuu

palk, mis enne pühi wälja makseti. Huwitaw on, et suuremad isandad enamlaste poolt pühade kingitust said. Nii mõndagi nendest suurematest wõis „sabas“ näha enamlaste hoones pühade kingi ootusel.

Nagu täiendawalt kuuleme, on ka wähemad Eesti wana sõna: „Ega küsija suu peale lööda“ abiks wõtnud ja enamlaste poolt rahuldumist leidnud. („T. T.“ nr. 97.)

* *

*

?

Omajal ajal korjas Haapsalu linnawalitsus elanikkude käest raha odawama leiwawilja muretsemiseks. Nii maksis ka keegi J. K. wiissada marka sisse, mida järgmiselt kwiteeriti:

Nr. 21 Haapsalu linnawalitsus.
(stempel).

J. K.
elukoht.....

Leiwawilja ostmiseks sisse makstud wiissada marka.

30. VIII. 20. A. Tamberg.

(Pitser.)

Leiwawilja aga tähendatud isik ei saanud ja kui ta nüüd aprillikuul linnapea juure pööras raha tagasisaamise asjus, siis sai wäga lühida wastuse:

„Raha tagasi ei makseta.“

Miks, seda ei seletatud.

Huwitaw, mikspärast ei makseta?

* *

*

Riigiwanemat saatsid ta Soome sõidul sõjawäelastest kapten Salza ja al. polkownik Buxhøwden, mis wäga laialdaselt wõr-rastust äratas. Küsitakse õigusega, kas siis wabariigi sõjawäkke wabadussõjas ja muidu oma tegewuses tuntud Eesti rahwusest ohwitseera enam järel jäänud ei ole, et heaks arwatakse isegi wäljamaale sakslas-tega minna. Mõnesugustel taktilistel põhjustel ei taha meie selle küsimuse juures pikemalt peatada, kuigi selleks põhjust ja materjaali oleks.

* *

*

Rakweres laskis 1. diwiisi intendantuuri asjaajaja Aawik ennast hiljuti maha. Põhjus — rewideerimisel ilmsiks tulnud kuritarwitused. Kas sellesarnased korduvad juhtumised ei sunniks pöörama tähelepanekut asjaolu peale, et sõjapäewist meil paljude

wastutusrikaste kohtade peal mitte küllalt kindlad isikud ei ole, iseäranis kus tegemist majandusliste küsimustega. Igatahes oleks väga ebaloomuline nähtus, kui näituseks kusagilgi wäeosas majanduse ülema kohal püsiks weel mõni nooruke sw. ametniku k. t.

* *

*

Lätis on sõjakohus 5 Wene salakuulajat surma mõistnud. Meil wabastatakse nad harilikult kautsjoni vastu kui wenelastele „tarwilikud tödjöud“ ehk saadetakse pantwängide vastu Wenesse.

* *

*

Ajalehtede kuulutuste järel wajab politsei peawalitsus 1450 politseinikkude tääki. Kas tohime nüüd ometi kord loota, et kortikud kolikämbril lendawad ja politsei enamwähem oma ülesannetele wastawate kaitseriistadega warustatud saab.

* *

*

End. merewäe intendant m. ametnik Willem Tamm on sõjaringkonna kohtu alla antud 5.200.000 mk. riigiraha raiskamise pärast.

1920. a. sõlmis intend. Tamm lepingu kellegi ärimehe Witsmanniga, millega wiimane ennast kohustas 1. apr. 1921. a. muretsema intendantuurile 800 kantsülda puid hinnaga 6400 marka franko Tallinna sadam. Tamme poolt wäljaantud wolitusega omandas Witsmann need puud alandatud hinnaga kütteinete keskkomiteelt ja müüs intendantuurile edasi turuhinnaga, raha aga jättis kütteinete keskkomiteele koguni maksmata. Wiimane asutus nõuab merewäe intent. nüüd 1.682.482 marka, mis puude hind franko mets oli. Tamm on peale selle teinud Witsmanniga weel mingisuguse lepingu, mille järel W. oma waranduse temale ära müüs. Witsmann on wäljamaale põgenenud.

—o—

KIRJAD TOIMETUSELE.

I.

Ei ole wist paljudki weel unustanud, missuguse wisadusega omal ajal wastuwaieluste peale waatamata läbiwiidi aktsiaselts „Lafermi“ tubakawabriku ehitamine Kadrioru piirkonda. Kuna ühelt poolt esile

toodi etfewõtjate mitte seadusewastast tegewust ja linna suwitus piirkonda wabriku ehitamise mitte otstarbekohasust, toonitati teiselt poolt kapitaali juurewoolu tähtsust meie tärkawas suurtööstuses. Wõitjaks jäid etfewõtte omanikud.

Teatakse weel rääkida, et wabriku omanikud ainult juudi soost rahamehed olla. Ei taha selle üle põhjalikumalt juurdlema hakata, waid ainult allakriipsutada paar wäikest asjaolu, mis küllalt selgelt näitawad, kelledega ja milliste mõtteosalistega meil tegemist on. Igatahes üks on kindel — Eesti kapitaaliga küll siin tegemist ei ole, sest igalt poolt wahib vastu wõõras waim. Iseloomulik, kuidas koguni paberossi ja tubaka sortidele püütakse wõõramaigulisi nimetusi anda: Laferme, Fru-fru, Jushny j. n. e.

Wähe weel sellest. Wõetagu waewaks ligemalt silmitseda paberossi karpide „Fru-fru“ kaanepilta. Wõimata maitsewaeselt joonistud naisterahwa pea küljes tiiwad, millede peal demonstratiivsel endise Wene keisririigi lipuwärwid — walge, sinine, punane... Peab aitama igatahes tõsistele Wene meeste meele algatada wanu „häid aegu“ ja nii see sünnibki. Kuid arusaamataks jääb mikspärast ka meie omadel inimestel kannatust jätkub enestele sarnase firma all kaupa lasta pakkuda, kuna töötamas ometi wabrikuid täitsa Eesti kapitaaliga (a./s. „Tubak“, Reier ja Ko.), millede saadused igatahes ka paremad. Kui ei jatku wõõrastel ärimeestel kõige vähematki lugupidamist Eesti vastu, siis poleks ka mingit põhjust nende „geschäfft“ toetamiseks, waid tehku seda nende omad mõttekaimud.

Tahame oma rahwusest wähegi lugu pidada, siis ei peaks mitte maad andma analoogilistele nähtustele. Oleme kindlad, et Soomes, näituseks, mingisuguse kauba etiketil Wene rahwusliste wärwide tarwimine mitte ainult üldise boikotti selle äri-saaduste vastu wälja ei kutsuks, waid wast ehk terawamategi repressioonide osaliseks saaks. Meie aga laseme rahulikult omale „hea maitseada“!

Kõige selle juures tundub otse pilkena, et wabriku hoone katusele siiski ka Eesti lipp on paigutatud. See peab wist nagu piksewarras kahtluse hädaohtu mujale juhtima. Loodame siiski, et ka eestlastes kord rahwusline tunne elule ärkab ja igal wõõral mitte omale trotsiwalt nina peale ei lasta istuda.

Suissetaja.

II.

Julgen Teid oma isikliste asjadega tülitada, kuid ei jää muud üle. Asjaolu on järgmine:

Astusin omal ajal metsatööstuse osaihisuse „Malewa“ liikmeks, — lootes sealt sõjawäest lahkumise puhul kohta saada, sest kõigist paistis välja, et ühisus ellu kutsutakse sõjawäelaste elukorra parandamiseks ühistöö läbi ja teiseks arwasin, et ühisus juba oma nimegi pärast midagi ausat ja suurt saab olema, mis loodud sõjawäelaste ja ka üldiseks kasuks. Nüüd on kaks aastat mööda, kuid „Malewa“ tegewusest ja tema äriseisukorrast ei ole sugugi kuulda. Olen kaks korda ühisuse nimele kirjutanud, kuid wastust ei anta.

Sellepärast palun mulle teatada, kuidas on o./ü. „Malewa“ uus aadress, sest seni olen kirjutanud Tallinna ohwitseri kassinasse edasiandmiseks o./ü. „Malewa“ esimehele; kas ühisus üldse veel tegutseb, või on ehk juba surnud; kuidas oleks võimalik ühisusele meeletuletada, et ta oma liigetele wastaks.

H. L.

Meie teada on o./ü. „Malewa“ esimeheks kindral-major Soots. „Malewa“ tegewusest ei ole seni midagi kuulda olnud, võib olla on ta ka juba „surnud“. Loodame siiski, et kui ta veel „elutseb“, siis ehk elementaarne viisakus sunnib teda oma liikmetele wastama.

Toimetus.

III.

Publikumi laiemate kihtidele ei oleks mitte huwitusega teada saada, et peale proua A. Kahlbergi tabamise Walgas, ilmus mereväe staabist kapten S. kaitsepolitsei peawahitsuse ülemal L. poole ja teatas, et kinnipeetud asjade hulgas olla ka tema asju. Kapten S. soovis wist asja ära likwideerida, kuid hra L. asus eitawale seisukohale.

Et esimene katse ebaõnnestunud oli, siis andis proua Kahlbergi advokaat pr. Kahlbergi poolt allakirjutud palwe rahaministrile, kus väärtasjade tagasiandmist paluti. Tunnistajatena olid ettetoodud proua Lossmann, merejõudude juhataja staabi ülem Salza, merejõudude juhataja staabi tehnika osakonna ülem wanem leitnant Gerrets, herrad Druckerid (nende asjad olid teatede järele ka kinnipeetud väärtuste hulgas), proua Malahowa-Efremowa, kes pr. Kahlbergiga 26. weebbruaril ühes kupees väljamaale sõitis.

Kirjas Berliinist kellegi merewäe ohwitseri Snamenskile teatab proua Efremowa pr. Kahlbergi „õnnētusest“ Walgas 26. weebbruaril, kuid rõõmustab, et kõige kallim

wäljawiidawatest sõrmustest ometegi tema, Efremowa, käes. — Seda jõudnud proua Kahlberg enne läbiotsimist edasi anda.

Sellest selgub, et tunnistajad, kes proua Kahlbergi nõndanimetud „süütaust“ peawad tunnistama, ka ise asjasse segatud on.

Peale eelnimetud isikute on tunnistajana ettetoodud keegi end. Põhja-Lääne armee arst Dr. Schelin.

Proua Kahlbergi väljamaa sõidul oli Dr. Schelin proua Kahlbergi saatmas ja sõitis wiimasega ühes kuni Walgani, — ühes nimetud proua Malahowa-Efremowaga.

27. weebbruaril tagasisõidul Walgast Tallinna pakkus Dr. Schelin ennast kaitsepolitsei ametnikule kinnipeetud väärtuste ekspediks, mida aga kaitsepolitsei ametnik tagasi lükkas.

Tagasisõidul Tallinna teadis Dr. Schelin veel teistest salakaubawedajatest kõneleda, kes 26. weebbruaril väärtusi salakaubana väljamaale wiisid.

Mikspärast ei teadustanud Dr. Schelin 26. weebr. läbiotsimisel asjast wõimudele?

Tallinna tollinõukogu, kes asjade konfiskeerimist kolm kuud toimetab, kutsus proua Kahlbergi poolt ülesantud tunnistajad välja ja pani ülekuulamise toime, mida sugugi seaduslikuks ei saa pidada.

Et terve see suur ja kõmurikas asi juba tollinõukogus wäärilist hindamist ja otsustamist on leidnud, siis loodame, et kohtu-uurija, kelle kätte asi juba saadetud, kõik tegema saab, et proua Kahlbergi poolt ette pandud tunnistajad wäärilist hindamist leiaks.

t. n.

IV.

Wastuseks „Walwes“ nr. 22. ilmunud kirjatüki peale palume järgmistele ridadele ruumi lubada.

„Tallinna Teatajas“ nr. 105. ilmunud kirjatüki peale sai meie poolt õiendus saadetud, mida aga mainitud lehe toimetus heaks ei arwanud awaldada. Kirja sisu oli lühidalt järgmine:

„Sõjawäe trükikoja töölised on kõik Eesti wabadussõjast osawõtnud ja meie teada pole meie seas ühtegi kommunisti. Kui aga toimetusel sarnased andmed olemas on, awaldagu ta nimekirja, kes seal kommunist (kommunistlisse parteisse kuuluvus on ju teadagi riigiwastane kuritegu); kui aga toimetusel sarnased andmed puuduvad, siis on niisuguse sõnumi awaldamine häbemata wale ja laimudus, mis rikub tööliste seltskondlist lugupidamist. Selle wastu awaldame kõige walgemat protesti.

Mis puutub aga meie ametiühisuse tegewusesse, siis ei saa meie tööliste kogu —

12 ladujat, 3 masinameistrit ja 2 pealepanijat — mõju awaldada peakoosoleku peale, kus 400 liiget.“

Omalt poolt seletame sarnaste kirjatükide ilmumist järgmiselt: teatawasti sõidab suurel wiisil optante-trükitöölisi Wenemaalt Eestisse, et nende hulgas ka kommunistisi (mõned isegi tähtsatel kohtadel olnud tege-lased) ei puudu, siis püüawad nad sarnaste alatute kirjatükkidega teisi mustata, et sellega oma endist tegewust warjata ning en-nast patriootidena wäljapaista lasta.

Lõpuks olgu tähendatud, et meie hingusele läinud „Tall. Teataja“ wastutawat toimetajat laimused awaldamise eest kohtuliku wastutusele wõtame. Samane otsus on ka Tallinna trükitöölise peakoosolek 19. mail s. a. vastu wõtnud.

Loodame, et lugupeetud „Walwe“ toimetuse mitte ei keeldu ülaltoodud kirja awaldamast.

Sõjawäe trükikoja töölised.

22. mail 1922.

Toimetuse järeilmärkus: Kommunistlisse parteisse kuuluwus ei ole veel riigiwastane kuritegu.

V.

Teie nädalalehes „Walwes“ nr. 20. ilmus kirjatükk „H...o.“ poolt tolliwalitsuse ametnikkudest, kus ka mind on puudutud.

Pean tähendama, et kirjatüki autor H...o wähe on informeeritud tolliasjadest, sest mina toorelt tolliwalwuritega pole ümber käinud nende käest mütsi maha kiskumist pole nõudnud, nõndasama pole ka minu pärast 4 walwurit ametist tagandatud.

Mis puutub wahejuhtumisesse aurik „Kalewipoeg“ peal ühe walwuriga, siis on see ametkonnas lahendatud juba ja ma ei loe oma kohuseks igat ametis ettetulewat omawahelist wäikest juhtumist ajalehe weergudel õiendama hakata, kuid lisan juure, et ma millaski purjus ei ole olnud, pealegi veel oma ametikohuste täitmisel.

Herne.

Tallinnas, 16. mail 1922.

VI.

On see lubataw?

Teatawasti teenib hra Habermann ehitus-peawalitsuses juhatajana ja on ühtlasi ka Tallinna linna konsultant, kuna seaduse poolt on riigiteenijatel kahe ameti pidamine keelatud; wõi ei maksa see keeld tähendatud herra kohta?

Pealegi teeb tema majade ehituse ja ümberehituse plaane, mis seaduse poolt linna teenistuses olewatel isikutel linnasea-

duse põhjal keelatud. Selle peale waatamata, et tema tehtud plaanidele veel teine insener alla kirjutab, sest et tema allkiri üksi ei loe, on temal siiski suur mõju, sest, silmaspidades, et ta ehituspeawalitsuse ülem ja linna konsultant — ei taha mitmed insenerid ja arhitektid tema vastu üles astuda, nagu hiljuti juhtumine oli, kus üks arhitekt ennast ekspertiisist ainult sellepärast lahti ütles, et ta ei taha tähendatud herraga wastolusse sattuda, teine arhitekt lisas veel juure, et ei maksa tema vastu tegewusse astuda, sest kaotus on nii kui nii kindel.

Teatawasti on isegi kirjutajal seaduse põhjal sinna asutusse kellegile palwekirja kirjutamine keelatud kus ta ise teenib, kuid miks siin seadus maksew ei ole?

Üks selle all kannataja.

VII.

30. aprillil s. a. tuli mul Tallinna postkontorisse minna, et üht kinnitud kirja ära anda. Iga wõre taga esitasid 3—4 inimest, kellel nähtawasti jutuhimu ootamisest lõppema hakkas, sest neli ametnikku istusid lustilikus tujus akna peal, kuna üks nendest „Waba Maast“ midagi etteluges.

Peale selle läks jutt politsei uue wormi peale, kus iga ametnik wastawa märkuse tegi. Jutu wahale sähwas keegi ametnik, kes wõre taga midagi kirjutab, kõwa häälega: „Jah, wõmmid on nüüd hästi toredad poisid.“

Kui minule umbes wiie-minutilise etendus igawaks läks, leidsin tarwilikuks küsida: „Kas täna veel meid jutule wõetakse, wõi kulub see aeg kõik politsei wormirüüete peale?“, mispeale kõik ametnikud ruttu tööle läksid.

Rohkem tähelepanu ja wiisakust!

H...o

VIII.

Rewolutsiooniga algas ka meie noorsoo ühingute korraldamine, millest kui noored nii ka wanad kaasakiskuvalt osa wõtsid. Tolleaegsed toimepandud piduõhtud oma sissetulekutega tõendasiwad seda. Need kes siis noorte ühinguid noortena korraldasid, saadawad küsiwaid pilke siia ja sinna soowides teada saada kuhu jäid need summad ja toetused, mis noorte ühingutele osaks said. Niisuguses wastust ootawas seisukorras on Rakwere 1917. a. loodud noorte ühingu tugewamad tegelased, kes põnewusega on pööranud ühe ja teise poole teid otsides wastuse saamiseks, et teada saada kuhu tõepoolest jäi nende waewaga korjatud ja ühiskonna poolt annetud kopikad. Nii näituseks korraldas suwel 1917. a.

Rakwere noorte ühingu Põhja wõrastemajas pidu, mis üle 2 tuhande rubla sisse tõi. Raha jäi tolleaegse ühingu esimehe Wolde-
mar Luksepp'i kätte. Herra Lukseppi käes oli ka liikmemaksu raha. Pärast pidu hea tükk aega nõudsid ühingu liikmed L. käest pidu sissetuleku üle aruannet, kuid seda ei saadud ja wastati, et pole veel arwed kokku wõetud jne. Peab tähendama, et herra Luksep pidas ühingu raha omas korteris nagu kõik muu ühigu wäärtulise wara, 20. jaanuaril 1918. a. korraldas ühingu weel ühe näokatte pidu, kust peale 1500 rubla kokku tuli. Ühingu kawatses awada, enamlaste surwe peale waatamata, lugemise laua jne. Nõuti herra Luksepalt aruannet, kuid ikka asjata ja selle asemel näis herra Luksepp õige herraliselt elama hakkawat. Wahepeal läks aeg ärewaks, enamlased hakkasid paradiisi poole nihkuma kuhu ka nende austajad, vähemalt lähemad tuttawad liikusid. Rändajate hulgas oli ka herra Wolde-
mar Luksepp olnud, kes Rakwerest Nuustakule ja sealt kiiremas korras Wenemaale pühkis, seletades, et sakslased tulewad ja tapawad, kaasa wõttes ka Rakwere noorsoo ühingu (seltsi) raha. Peale selle olla ta Noobeli seltsi raha ligi 18 tuhat rubla kaasa wõtnud, sest Luksepp oli tolkorral Noobeli juures raamatupidajana teenistuses.

1920. a. ei meedinud herra Woldemar Luksepp'ale paradiisi elu ja ta puges salaja üle piiri tagasi. Eesti jõudes pöörasid endised liikmed jällegi Lukseppa poole kindla nõudmisega raha wastawatele heategewatele ühisustele ära maksta. Herra Luksepp wastas, et temale sandikopikuid tarwis ei olewat ja ta õiendawat ära, kuid seni on see weel tegemata. Eesti pinnal on Luksepp juba üle 2 aasta olnud ja häpipuna ei ole tema palgesse weel tulnud, et rahwa usaldust ja higiga saadud kopikuid temale tagasi maksta.

Nagu kuulda on seesama Woldemar Luksepp nüüd Rakwere haigekassa asjaajaja ja haigekassa kantselei asub herra Lukseppa korteris ja kassa maksab üüri kantseleile eest ja on otsuseks teinud 5 tuhat marka määrata kantseleile inwentaari muretsemiseks. Küsime kas juba jälle nii kaugele on jõutud, et endiselt herra Lukseppa korteris meie ühiskondlised kantseleid asuwad ja lisaks juure mööbel muretsetakse ehk teeb seda herra Luksepp ise. Herra Luksepale kui juba seltskonna usalduse mudasse talajale ei wõiks aset olla meie ühisustes vähemal seniks, kui ta omad wõlad Rakwere noorsoo ühisusele ei ole tasunud, millepärast juhime wastawate juhatuste tähelepanu herra Lukseppa isiku peale. W. . . r.

WORMSI SAARE ELANIKKUDE HÄDAKISA.

Magnushofi mõis, ainuke mõis Wormsi saarel, anti aastal 1916., kui kroonumaa, walla maatameestele rendile, kes seda oma wahel 100 osaks ära jagasid — umbes 8 tiinu igale perekonnale. Et saare elanikud endid mitte ainult maast ei elata, waid osalt ka kalapüügist ja meresõidust, siis on majapidamised nende jagude peal endid elujõulistena üles näidanud. Sügisel 1920. a. planeeris maakonna planeerimise komisjon mõisa 46 osaks, jättes umbes 50 tiinu heinamaad riigimetsaks. Arwesse wõttes maata inimeste suurt arwu saarel, ja et mõisa jagude arwu vähendamisega maata rahwa enamuse saarel ilma maata jääks, ning et mõis juba 100 osasse jaotatult väljarenditud olnud ja majapidamised nende jagude peal endid elujõulisena üles näidanud, on wallanõukogu ja maa rentnikud mitmel korral wastawates walitsuse asutustes põhjendatud soowiga esinenud, et mõis ikkagi 100 osas wälja antaks ja et mõisahooned, mis kauemat aega tarwitamata seisawad, wallale üleantaks kõrgema algkooli ja täienduskooli sisseseadmiseks, sest et saarel sündsaid kooli ruume ei ole. Need soowid ei ole tähelepanu leidnud, ja nüüd ähwardab rentnikka, kelle käest nende wäiksed maaosad ära wõetakse, kõige raskem seisukord. 23. aprillil s. a. otsustas Lääne maakonna walitsus maa wäljaandmist järgmiselt: 46 kohast, millesse mõis jagatud, jääwad 5 eriotstarbeks, 4 wäljaspoolt tulnud isikutele, 1 wallakoolile, 34 kohalikkudele sõduritele ja ainult 2 maata meestele. Endised maatarwitajad, maatamehed, on kõik ilma jäetud, niisama ka mitmed sõdurid, kellel maa-
saamiseks õigus.

Wald omalt poolt oli ülesseadnud: 33 õigustatud sõdurit ja 64 maatameest, endised rentnikud.

Et walla omawalitsus sellest põhimõttest kinni pidas, et maa kohaliku maaharijatele — sõduritele ja maatameestele — vähemata te osadena wäljaanda tuleb (kui normaal talud mannermaal) ja ei wõinud ainult 41 kandidaati, nii kui ette kirjutati, üles seada, siis wõeti wallalt kandidaatide ülesseadmise õigus ära. Sarnase maajagamise läbi satuwad nüüd 60 perekonda, kes ennem mõisa maast ülespidamist saanud, ja kellel oma kodu saarel sellekohane sisseseatud majapidamine, kõige raskemasse seisukorda.

Maajagamisel õn Wormsi saarel nii ülekohtuselt toimetatud, kui waewalt uskuda wõib. Nii on isikutel, kellel ülepea saarel maasaamiseks mingit õigust ei ole, suure-

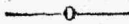
mad kohad antud, kuna mitmed kohalised õigustatud sõdurid ja kõik maataamehed ilma on jäetud.

Weel enam — lesenaise käest, kelle ainus toitja sõjas terwise kaotanud, wõetakse weel see osa ära, mis ta 6 aastat harinud, ja antakse teisele. Isa käest, kellel 4 poega wabadussõjas olnud, ja kes kõik ilma maata jäetud, wõetakse ka tema wäikene osa ära.

Kõik palwed ja kaebtused põllutöömiiteeriumis ja maakonnawalitsuses on tänini asjata olnud. Näib, nagu ei ulataks õigus ja kord meie saarele.

Meie ainus lootus on nüüd weel, et Eesti wabariigi kohus, kuhu asi antud, meile õigust mõistab ja neid häwitamisest peastab.

„T. T.“ nr. 103.

MÕNED ISELOOMULIKUD NAITUSED MEIE AMETIASUTUSTE ASJAAJAMISE KOHTA,

millest meie waremalt nii mõnedki korrad juttu oleme teinud, toob „Kaja“ nr. 107. pealkirja all:

**Takistawad nähtused igapäewases elus ei
taha kaduda.**

Oleme juba mitu aastat riikliselt iseseiswat elu elanud. Oleme mõnedki puudused ja soowimata nähtused selle aja jooksul kõrwaldanud. Kuid raske on ette näha, millal niikaugele jõuame, et iga kodanik oma kohut, mitte ainult kokkukõlas seaduste ja määrustega, waid ka oma parema äratundmise järel nii täidaks, nagu see wäiksele riigile rutuliseks edenemiseks kõige enam wõimalusi annaks.

Kui aga igapäewast elu tähele panna, siis näeme, et meie kodanikud alles wäga paljudel juhtumistel oma kohuse täitmisel suured lapsed oleme. Selleks mõned wäikesed näitused lähemast minewikust.

Pühade eel lõhkes Halliste linawabrikus aurukatla juures auru kuumendamise toru. Lõhkenud kohta saab ainult autogeeniliselt sellekohase aparaadiga hapniku abil kinni keeta. Sellekohased riistad ja abinõud on paaril töökojal Tallinnas ja ka Mõisakülas raudtee töökojal.

Et lõhkenud aurutoru umbes 80 puuda kaalub ja Tallinna saatmine wäga tülikas

ja aegawiitew oleks, kuna koha peal parandamine kõigest mõne tunni aega wõtaks, siis loomulikult pööras Halliste linawabriku juhataja Mõisaküla raudtee wabriku poole, kus sellekohased abinõud olemas ja riistade kui ka inimese kohale saatmine kõigest mõne tunni aega oleks wõtnud. Juhtumisi olid sel silmapilgul Pärnu — Tallinna kitsarööpalise raudtee ülem, kui ka Mõisaküla tehaste juhataja Abja jaamas. Nende poole pöörati suusõnalise palwega lubada Mõisaküla wabrikul lõhkenud toru ära parandada.

Üsna loomulik, et isikud kelle poole pöörati ja kelle wõimises korralduse tegemine seisis, oleks wõinud palwele wastu tulla. Kuid selle asemel, et sellekohase meistri kohale saatmiseks Mõisakülast korraldust otsekohe teha, anti Halliste wabriku juhatajale nõu sellekohast palwet kirjalikult Pärnu raudtee walitsusele sisse anda.

Muidugi tuli selle hea nõu eest tänada, Tallinnast telegraafi teel wastaw isik wälja paluda ja kõige selle juures wabrikut mõnda päewa seista lasta.

Pühade päiwil oli lume lagunemine ja wete tõus. Wähemad sillad ja nõrgemad weskitammid uhuti ära. Pöögli - Kuustle weskil läksid wesiwärawad ühes postidega minema.

Silmas pidades, et Kuustle weski riigi oma ja wesiwärawate rutuline korraldamine edasitõotamise mõttes tingimata tarwiline, pööras weskirentnik wiibimata kohalise metskonna metsaülema poole, et see kiires korras lähemast riigi metsast (Pööglinõmm) paar puud müüks.

Kuid metsaülem arwas heaks weskirentnikule teatada, et üksikute puude müümine sel wiisil tema wõimupiiri ei käi ja andis nõu sellekohase palwekirjaga Tallinna, metsade peawalitsusse pöörata, kust siis wastaw korraldus tehtakse nõutud puude müümiseks. Seni muidugi jooksku wesi rahuliselt weskitammist maha, weski seisku ja inimesed kes jahu ootawad, tarwitagu teri. Rentnik muidugi maksku hästi kõrget renti ja tublit tulumaksu.

Weskirentnik arwas siiski õigema olewat palwekirja Tallinna saatmata jätta, omawoliga riigi metsast tarwilised puud ära tuua, wesiwärawad korda seada ja weski käima panna, kuigi omawoliga toodud puude eest metsa seaduse järele trahwiks kolmekordne hind wõetakse.

Kaja nr. 107.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIIT“.

A.-S. „Ühiselt“ trükk, Tallinn